

Als je de aansluiting mist

Een casusbeschrijving van een jongen met PDD NOS en taalproblemen op de basisschool

J.O.E Heijne

Een jongen met PDD NOS (Pervasive Developmental Disorder Not Otherwise Specified) en taalproblemen is gedurende twee jaar ondersteund door een ambulante begeleider. De auteur beschrijft het traject wat in die periode is doorlopen, terugplaatsing van het speciaal onderwijs naar het reguliere basisonderwijs.

In dit artikel wordt aan de hand van een casusbeschrijving inzicht gegeven in het begeleidingstraject van een leerling met een psychiatrische stoornis en taalproblemen in het reguliere basisonderwijs. De communicatieve problemen van deze jongen ten gevolge van PDD NOS komen aan de orde. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de indicatieprocedure voor kinderen met ernstige spraaktaalproblemen en/of met een verstoorde taalontwikkeling ten gevolge van PDD NOS.

Voorgeschiedenis

Franklin, een Surinaamse jongen uit Amsterdam Zuidoost, werd in augustus 1999 geplaatst op de Alexander Roozendaalschool, een school voor kinderen met ernstige spraaktaalproblemen. Hij was toen 4;01 jaar en werd toegelaten vanwege een achterstand in zijn spraaktaalontwikkeling, waarbij expressieve problemen op de voorgrond stonden. Er werd destijds ook gesproken van een 'opvallend taalgebruik' zonder nadere specificatie. Ruim een jaar later, in november 2000, werd Franklin besproken in de Commissie van Begeleiding om te bepalen of een 'terugplaatsing' naar het reguliere basisonderwijs geadviseerd kon worden. Dit was gezien zijn gedrag niet mogelijk. De Commissie van Begeleiding had een vermoeden dat er bij Franklin sprake was van een stoornis in het autistisch spectrum en verwees hem door naar het AMC voor kinderpsychiatrie voor onderzoek. De conclusie van het onderzoek was dat Franklin het meest voldeed aan de diagnose PDD NOS van het passieve type. In september 2001, toen Franklin 5;11 jaar was, werd een begeleidingsaanbod gestart vanuit het autismeteam van "De Argonaut". Dit is later afgebroken door moeder omdat het hulpverleningsaanbod onvoldoende aansloot bij haar specifieke hulpvraag. Daarna zijn zowel moeder als Franklin niet meer begeleid vanuit een 'externe instelling'. Franklin ontwikkelde zich goed op spraaktaalgebied en profiteerde van de intensieve logopedische behandelingen en het 'taalbad' op de

Alexander Roozendaalschool. Hij ontwikkelde zich zó goed dat de spraaktaalproblemen zelfs niet meer als primair gezien werden. Op logopedisch gebied scoorde Franklin op alle testen leeftijdsadequaat en in april 2003 werd door de Commissie van Begeleiding het advies afgegeven om Franklin terug te plaatsen in het basisonderwijs met nazorg door de dienst ambulante begeleiding. In mei 2003 werd tijdens een adviesgesprek met moeder besproken dat Franklin geprofiteerd heeft van het onderwijsaanbod op de Alexander Roozendaalschool en niet langer was aangewezen op dit gespecialiseerde onderwijs. Geadviseerd werd om Franklin terug te plaatsen naar het reguliere basisonderwijs met (maximaal één jaar) ambulante begeleiding vanuit de Alexander Roozendaalschool.

Diagnostiek

In april 2003 werden herhalingsonderzoeken uitgevoerd om een eventueel advies voor terugplaatsing met toetsen en tests te kunnen onderbouwen. Uit logopedisch onderzoek bleek dat Franklin op alle testen (zowel receptief als expressief) leeftijdsadequaat scoort (tabel 2). Ook in de klas en in spontane taalsituaties wist hij zich goed te handhaven. Alleen bij een directe en expliciete benadering bestond de kans dat hij kon blokkeren. Dit berustte volgens de logopediste niet op een verbaal onvermogen maar meer op de aanwezigheid van faalangst of onzekerheid.

Uit psychologisch onderzoek bleek dat zijn verbale vaardigheden beter waren ontwikkeld dan de (benedengemiddelde) non-verbale vaardigheden (tabel 1). Er was sprake van een goed instructiebeprijp en ruimvoldoende verbale vaardigheden. Hij had meer moeite met handelingsgerichte opdrachten en was weinig flexibel in zijn oplossingsstrategie. Er werden geen (verkorte) IQ scores berekend.

Het eerste jaar: terugplaatsingsbegeleiding (TAB)

Na de zomervakantie ging Franklin voor het eerst naar zijn nieuwe school. Een buurtschool in Amsterdam Zuidoost. Groep vier. Achtentwintig kinderen. Een nieuw gebouw. Een nieuwe juf. Een nieuwe speelplaats. Nieuwe boeken. Nieuwe klasgenoten. Alles nieuw. Voor een kind dat sterke behoefte heeft aan duidelijkheid en structuur, waar men het in het onderwijs altijd over heeft, was dit dus een riskante stap. Van tevoren alles voorbereiden en dichttimmeren opdat Franklin goed voorbe-

reid naar de nieuwe school kon was natuurlijk geen optie, onverwachte situaties blijven namelijk altijd bestaan. Wat wel kon deed ik ook. Ik voerde gesprekken met de leerkracht en de klassenassistente om die goed te informeren over de specifieke problematiek en ik was in de eerste week dagelijks aanwezig om snel en adequaat te kunnen reageren in geval van problemen. Franklin voelde zich snel op zijn gemak in zijn nieuwe klas en was gebaat bij de gestructureerde aanpak van de betrokken leerkracht. De leergierigheid, het perfectionisme en de prima werkhouding droegen bij aan prima schoolresultaten en zorgden zelfs voor een reeks 'A scores' in het leerlingvolgsysteem. Op onderwijsleergebied was er dus geen vuiltje aan de lucht. Het duurde dan ook een paar maanden voordat de leerkracht de eerste signalen herkende vanuit de informatieve gesprekken die ik eerder met haar voerde. Vanaf dat moment ben ik samen met de leerkracht begonnen met 'het oplossen van de puzzel'. Wat haar opviel was de bewegingsonrust van Franklin en dan vooral plotselinge bewegingen die een beetje lijken op tics. Ook vond zij het moeilijk om een oplossing te bedenken voor zijn excessieve angst voor de douche na de gymles. In zijn expressieve taal viel op dat Franklin weinig melodie had in zijn stem, het moeilijk vond zich op de ander te richten tijdens een groepsgesprek, vaak voor zijn beurt sprak en het moeilijk vond hoofd- en bijzaken te scheiden. Eén keer per week besteedde de leerkracht expliciet aandacht aan samenwerken waarbij overleg met medeleerlingen een noodzakelijke vaardigheid was. Deze didactische werkvorm ont-aardde in het groepje van Franklin bijna wekelijks in een ruzie, geschreeuw of zelfs een vechtpartij. Overleggen, meningen uitwisselen, luisteren naar een ander en taken verdelen was, met Franklin in de groep, erg moeilijk. De kern van de problematiek stond de leerkracht vlak voor de Sinterklaasperiode glashelder voor ogen: een weinig flexibele denkstrategie, problemen met sociale situaties, het verwoorden van eigen beleving en gedachten, communicatieve problemen en het missen van de aansluiting bij (de taal van) andere kinderen.

Coaching van de leerkracht

Ik heb de leerkracht aanvankelijk wekelijks en later tweeweke-lijks begeleid door middel van coachende gesprekken en 'naast elkaar' samenwerken in de klas. Deze coaching bestond uit het verstrekken van informatie over de problematiek en de handi-

WISC-RN		SON	
Verbaal	std. score ¹ :	Performaal	std. score:
Informatie:	11	Onvolledige tekeningen:	9
Overeenkomsten:	15	Blokpatronen:	7
Woordenschat:	12	Figuur leggen:	7

Tabel 1

Resultaten psychologisch onderzoek april 2003.

cap, het geven van feedback op de lessen, het adviseren ten aanzien van het klassenmanagement (inrichting van de klas, specificeren dag- en weekprogramma et cetera) en het begeleiden van de moeilijke sociale situaties zoals de wandeling van en naar de gymles toe, de gymles, het buitenspel, vrije keuzemomenten en zelfstandig werken. Daarnaast is er veel aandacht geweest voor de manier van contact maken en communiceren waarbij de specifieke kenmerken van Franklin uitgangspunt waren (zoals een beperkt begrip van 'straf en beloning' en het effect van een consequente houding van de leerkracht ten opzichte van de structuurbehoefte van Franklin). Halverwege schooljaar 2003-2004 heb ik geadviseerd een herindicatieprocedure te starten met als doel het verkrijgen van een positieve beschikking voor een leerlinggebonden financiering. De TAB (terugplaatsingsbegeleiding) zou immers aan het eind van schooljaar 2003-2004 afgesloten worden omdat leerlingen die teruggeplaatst worden vanuit de Alexander Roozendaalschool naar het reguliere (speciaal) basisonderwijs recht hebben op één jaar TAB. De school deelde mijn zorg en in de maanden die volgden besteedde ik veel tijd aan het verzamelen van de benodigde gegevens voor de indicatiestelling. Het was afwachten en hopen, want op basis van het logopedisch deelprotocol, het logopedisch deel van het indicatiedossier, kon hij volgens mij niet worden

geïndiceerd. Er was immers geen significante achterstand ($> 1,5$ SD) aanwezig op meer dan twee terreinen van de spraaktaalontwikkeling; één van de criteria om een indicatie te verkrijgen. In de spontane spraak liet Franklin soms onbeklemtoonde delen van een woord weg. Hij sprak monotoon en met weinig intonatie. Omdat de articulatie goed was is deze niet met een test onderzocht. Opvallend in de spraakperceptie was dat Franklin moeite had met het tempo waarin auditief aangeboden informatie verwerkt moest worden (zowel tijdens het onderzoek als in de klas). In de grammaticale kennisontwikkeling was op expressief niveau slechts een lichte tot matige achterstand te zien en op receptief niveau was er voldoende ontwikkeling. Tijdens de spontane taal had hij moeite met het toepassen van de morfologische regels zoals het gebruik van hij/zij, lidwoorden en verbuigingen van werkwoorden. Opvallend was dat hij wel in samengestelde zinnen sprak, maar dat deze qua constructie weinig variatie hadden. Ik was in het toelidingstraject naar het verkrijgen van een indicatie dubbel in mijn gevoel. Enerzijds was ik blij met de positieve ontwikkeling die hij op spraaktaalgebied doormaakte, anderzijds maakte ik me zorgen om op basis van deze gegevens een indicatie aan te vragen. De pragmatiek was het onderdeel waarop ik wilde 'inzetten' omdat ik van mening was dat er wel degelijk sprake

Domein	Tests	P / normgr. / NT2	SD
Spraakperceptie	TvK AW2	P = 60	+ 0,3 SD
	TvK AS2	P = 20	- 0,9 SD
Grammaticale kennisontwikkeling	Receptief: TvK WVB	P = 18	- 0,9 SD
	Receptief: TvK ZBB	P = 36	- 0,3 SD
	Expressief: TvK WV P	P = 66	+ 0,4 SD
	Expressief: TvK ZB P	P = 24	- 0,7 SD
	Expressief: TAK verteltaak	Normgr. = D	- 0,7 SD
		NT2 = laag	- 0,7 SD
Lexicaal- semantische kennisontwikkeling	Receptief: TvK WS K	P = 52	+ 0,1 SD
	Receptief: TvK VB	P = 92	+ 1,4 SD
	Receptief: TAK tekstbegrip	Normgr. = B	0 SD
		NT2 = hoog	0 SD
	Expressief: TvK WS P	P = 76	+ 0,7 SD
Pragmatiek	Observatielijst taalgebruik in de klas (v.d. Dungen)		
	Observatielijst verhaalopbouw (v.d. Dungen)		

Tabel 2

Resultaten logopedisch onderzoek februari - maart 2004

Voor vier domeinen van de spraak-taalontwikkeling worden de testuitslagen gegeven. Gebruikte taaltests zijn: Taaltests voor Kinderen (TvK) met de onderdelen auditieve woorddiscriminatie (AW), auditieve synthese (AS), woordvormenbeoordeling (WVB), zinsbouwbeoordeling (ZBB), woordvormenproductie (WVP), zinsbouwproductie (ZBP), woordenschatkeuze (WSK), verzwegen betekenis (VB), woordenschatproductie (WSP) en de Taaltoets allochtone kinderen (TAK). Scores worden weergegeven als percentielscore (P), normgroep (A tm E), en vergelijking met kinderen die NL als tweede taal verwerven (NT2). In de laatste kolom staat de afwijking van het normgemiddelde in aantallen standaarddeviaties (SD).

was van een taalstoornis. De bron van de problematiek lag mijns inziens in de pragmatiek, die gerelateerd was aan PDD NOS. Ik heb expliciet benadrukt in mijn indicatieverslag dat de pragmatiek van de taal gestoord was op een viertal aspecten;

- Conversatievaardigheden; het openen, onderhouden en sluiten van een gesprek
- Verhaalopbouw; het weergeven van de kern, de structuur van het verhaal en de afronding
- Communicatieve functies; de expressiefunctie, sociale functie, controlefunctie, representatiefunctie en regulatiefunctie
- Presuppositie; rekening houden met het referentiekader van de luisteraar / gesprekspartner

In mei 2004 heb ik het indicatiedossier laten controleren op de dienst en is het vervolgens opgestuurd naar de Commissie van Indicatiestelling in Zoetermeer. Met ingang van september 2004 had Franklin officieel recht op een leerlinggebonden budget of een toelating tot het speciaal onderwijs voor kinderen met ernstige spraaktaalmoelijkheden.

Het tweede schooljaar: reguliere ambulante begeleiding (met rugzak)

Na de zomervakantie liep Franklin weer naar school. Dit keer met zijn 'rugzak'. Een nieuwe leerkracht. Een nieuwe klas. Een goede aansluiting. De begeleiding naar de volgende klas kon immers beter worden voorbereid dan vorig jaar. Met een aantal voorbereidingen zoals vroegtijdig stagelopen in de nieuwe klas en zijn oude juf als toekomstig mentor kon het alleen maar goed uitpakken.

In het eerste begeleidingsjaar (2003-2004) heb ik, aanvankelijk tweewekelijks en later zeswekelijks, gesprekken gevoerd met de moeder van Franklin. In deze gesprekken was ik een klankbord voor haar en gaf ik informatie over de problematiek. Het doel van deze gesprekken was de moeder meer inzicht te geven in de problematiek en haar vertrouwen te laten ervaren in het feit dat het goed komt met Franklin op de basisschool. De moeder van Franklin ervoer de opvoeding als zeer zwaar en zag het regelmatig niet meer zitten. Omdat ik de grens met maatschappelijk werk regelmatig zag aankomen en ik die niet wilde passeren, stelde ik voor om samen met moeder op zoek te gaan naar een passend ondersteuningsaanbod voor moeder en Franklin in de thuissituatie. Er is contact gelegd met een sociaal-maatschappelijk deskundige die vervolgens, na een aantal gesprekken, moeder in contact heeft gebracht met, wederom, een autismeteams. In gesprekken met deze specialisten en moeder heb ik moeder ondersteund bij het verwoorden van haar hulpvraag en het 'vertalen van de wensen' van moeder opdat deze instelling met een passender ondersteuningsaanbod zouden komen dan de vorige twee keer.

Dit schooljaar (2004 – 2005) stond de begeleiding van de leerkracht en de school sneller 'op de rails' dan afgelopen school-

jaar omdat er vorig jaar al gesprekken waren en de nieuwe leerkracht dus al goed op de hoogte was van Franklin en zijn komst in haar groep. Dit jaar staat een aantal aandachtspunten centraal; er is sprake van contactname en initiatief tot het maken van contact, maar de tekorten vallen op door weinig sociale verbeelding. Franklin maakt te weinig gebruik van zijn ervaringen om in nieuwe situaties het verloop van een gebeurtenis te veranderen (het zogenaamde 'handelen op basis van ervaring'). Je kunt dus, heel kort door de bocht, stellen dat elke situatie nieuw is. We hebben bijvoorbeeld aandacht besteed aan communicatieve functies zoals beurtgedrag en topichandhaving door gebruik te maken van 'beurtgevers' (degene die de 'beurtkaart' heeft mag praten, de ander mag niet praten) en visuele ondersteuning (bijvoorbeeld fotoreeksen) om de aandacht op het onderwerp te blijven richten. In een volgend gesprek met een nieuw onderwerp, nieuwe gesprekspartners of een andere locatie, is het voor Franklin niet vanzelfsprekend dat het aangeleerde ook in deze situatie wordt toegepast. Telkens herhalen en consequent omgaan met de gemaakte didactische afspraken is voor Franklin zeer belangrijk.

Hij heeft een beperkt gedrags- en interessepatroon als uiting van aanpassingsproblemen in nieuwe situaties en vertoont weerstand bij onvoorziene en onduidelijk ingeleide veranderingen. Een gymles die plotseling uitvalt, een buitenspeeltijd die door omstandigheden een kwartier wordt uitgesteld of een museumbezoek in plaats van het vaste dagprogramma kan zorgen voor een paniecreactie. Deze situaties worden, indien voorzien, goed met Franklin voorbesproken. Helaas is dit niet altijd mogelijk natuurlijk.

Franklin compenseert en camoufleert zijn sociale tekorten nog steeds door middel van goede schoolresultaten en het imiteren van rolmodellen (zoals de leerkracht en sommige 'sociaal belangrijke' klasgenoten). Hierdoor zijn stereotypen te zien en lijkt Franklin zich soms meer te richten op de vorm dan op de inhoud. Hij is in toenemende mate aan het experimenteren met (sociaal wenselijke) taaluitingen die hij overneemt van de leerkracht of andere volwassenen. De communicatieve problemen manifesteren zich in activiteiten waarbij een samenwerkingsvorm en dus communicatie belangrijk is. Te denken valt aan de gymlessen, buitenspel, lessen waarbij samengewerkt moet worden en groepsgesprekken. Doordat Franklin opvallend monotoon spreekt en weinig rekening houdt met zijn gesprekspartner is er sprake van communicatieproblemen en op gezette momenten zelfs communicatienood. De taalinhoud is oppervlakkig en er is sprake van een zeer beperkte sociale en communicatieve wederkerigheid. Franklin verliest zich vaak in (voor anderen irrelevante) details waardoor topichandhaving en verhaalopbouw zwak zijn. Ik richt me voornamelijk op ondersteuning van de leerkracht en we bespreken didactische adviezen om Franklin te ondersteunen bij het voeren van gesprekken, het oplossen en voorkomen van conflicten en het gericht stellen van hulpvragen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van visualisatie zoals concrete voorwerpen, foto's en picto-

grammen. Daarnaast is extra ondersteuning op het gebied van een sociale vaardigheidstraining aangevraagd, in de hoop dat Franklin de in deze training aangeboden vaardigheden voldoende adequaat zal kunnen toepassen in spontane situaties.

Verwachtingen

Op basis van het logopedisch onderzoek van maart 2004 is besloten geen logopedie te indiceren, rekening houdend met het feit dat teveel nieuwe situaties veel onrust opleveren (nieuwe school, nieuwe leerkracht, nieuwe ambulante begeleider, gezinsbegeleider, nieuwe vriendjes et cetera). In het eerste kwartaal van 2005 heb ik de moeder van Franklin en school geadviseerd om Franklin opnieuw aan te melden voor logopedie. De hulpvragen die moeder meegenomen heeft naar de logopediste zijn; het verbeteren van de conversatievaardigheden, de verhaalopbouw, de taalinhoud en communicatieve regels (zoals beurtgedrag, topic-handhaving en rekening houden met het referentiekader van de gesprekspartner). De rol van de logopediste zal, in de begeleiding van Franklin en de leerkracht, inhoudelijk en sturend van aard zijn. De inhoud van de behandelingen zal uitvoerig besproken en teruggekoppeld worden naar de leerkracht en de moeder van Franklin om zo de logopedische behandeling te intensiveren en het behandelingseffect te vergroten. Voornamelijk de toepassing van de in de behandeling aangeboden oefeningen zullen in de spontane en geleide taalgebruikssituaties moeten worden toegepast (in eerste instantie op school en later ook thuis). De leerkracht zal een bezoek brengen aan de logopedist en een behandeling bijwonen om beter inzicht te krijgen in de wijze waarop oefenstof kan worden aangeboden. Gezien de positieve ontwikkelingen die Franklin heeft doorgemaakt vanaf de terugplaatsing van de Alexander Roozendaalschool naar het reguliere basisonderwijs, mag verwacht worden dat hij zich, met extra ondersteuning, goed zal blijven ontwikkelen.

Discussie

Kenmerkend voor kinderen met PDD NOS, zijn de moeilijkheden die ondervonden worden met deelname in groepsspelletjes en met het vormen van gelijkwaardige relaties. Sommige kinderen met minder ernstige vormen van PDD NOS kunnen uiteraard wel degelijk betrokken raken bij spelletjes met en van andere kinderen. Kijkend naar de beperkingen in de non-verbale communicatie wordt verondersteld dat bij kinderen met PDD NOS het proces van wederkerigheid moeilijker tot stand komt, iets dat eveneens verklaard kan worden vanuit een problematische spraaktaalontwikkeling. Het taalbegrip bij kinderen met PDD NOS is in verschillende mate beperkt. Kinderen, zoals Franklin, met een mildere vorm van PDD NOS kunnen eenvoudige instructies opvolgen indien deze gegeven worden in een directe context of worden gegeven met ondersteuning van gebaren. Het gebruik van figuurlijke taal, humor, sarcasme en uitdrukkingen kunnen al zeer verwarrend zijn voor Franklin. De spraak die wordt gekarakteriseerd door een monotone, uit-

drukkingsloze uitspraak met weinig variatie in toonhoogte, verandering van klemtoon of emotionele expressie kan kenmerkend zijn voor kinderen met PDD NOS.

Kijkend naar de pragmatische problemen uit deze casusbeschrijving; conversatievaardigheden, verhaalopbouw, communicatieve functies en presuppositie, is Franklin een goed voorbeeld van een kind met pragmatische problemen ten gevolge van PDD NOS. Zichtbare problemen die optreden bij veel kinderen met PDD NOS, zijn onder andere: problemen hebben om over iets anders te praten dan datgene wat binnen de directe context ligt, buitenproportioneel praten over het onderwerp dat hen speciaal interesseert en steeds maar weer op datzelfde onderwerp terugkomen of over hetzelfde stukje informatie praten wanneer het onderwerp weer ter sprake komt. Soms lukt het om stukjes informatie over wat hem interesseert uit te wisselen met een gesprekspartner, maar wanneer het gespreks-onderwerp verschuift, zal hij zich verloren voelen en zich gaan terugtrekken aan sociaal contact. Zij geven vaak de indruk 'tegen' iemand te praten in plaats van 'met' iemand en vallen daardoor vaak buiten de groep. In de spontane spraak vallen vaak problemen in de grammaticale kennisontwikkeling op. Er is dan bijvoorbeeld sprake van korte en incorrecte zinsconstructies waarbij voorzetsels, naamvallen en onderwerpen kunnen uit zinnen worden weggelaten of verkeerd worden gebruikt. Kinderen met PDD NOS hebben vrijwel allemaal problemen met communicatie. Dit heeft zijn invloed op zowel de receptieve als de expressieve functies van communicatie. De problemen met communiceren uit zich onder andere in het verwerken van de auditieve (zintuiglijke) informatie en het begrijpen van sociale interacties.

De rol van de logopedist is van essentieel belang en wordt effectiever bij een nauwe samenwerking met de school, ouders en eventueel een ambulante begeleider. De behandeling zal inhoudelijk vormgegeven worden door de logopedist(e). Hij/zij is de specialist op dit gebied en zal vanuit de eigen expertise het beste een passen behandelplan op kunnen stellen. Het implementeren van dit behandelplan in een bredere context, zodat transfer van het aangeleerde plaatsvindt, zal noodzakelijk zijn. Deze taak kan gedragen worden door een ambulante begeleider of door een intern begeleider van de school. Voor een logopedist(e) die verbonden is aan een praktijk zal dit lastiger zijn omdat hij/zij de school niet vaak zal bezoeken. Op een aantal scholen wordt al gewerkt met logopedieconsulten of met schoollogopedisten die elk half jaar kinderen screenen. Dit verschijnsel mag zich wat mij betreft verder ontwikkelen zodat kinderen veel eerder adequaat geholpen kunnen worden.

Samenvatting

Dit artikel geeft een overzicht van de werkzaamheden van een ambulante begeleider bij een jongen met PDD NOS en taalproblemen. Zijn problemen zijn voornamelijk pragmatisch van aard, waardoor er communicatieproblemen ontstaan tussen hem en

zijn omgeving. Met behulp van een casus wordt het begeleidings-traject beschreven van terugplaatsing van het speciaal onderwijs naar het regulier onderwijs. Tevens is er aandacht voor indicatieprocedure voor een leerlinggebonden budget voor kinderen met een verstoorde taalontwikkeling ten gevolge van PDD NOS.

Summary

This article gives an overview of activities of ambulatory supervision concerning a boy with PDD NOS and a language disorder. His language problems are mostly pragmatic in nature and they cause communication breakdowns. Using a case history, the process of returning a child from special education to a regular educational setting is described. In addition the indicatory procedure for student-specific budgets for children with language disorders secondary to PDD NOS, is described.

Keywords

PDD NOS, children, language disorder, pragmatics, counseling, primary school

Opmerking

Ter bescherming van de privacy is de naam Franklin gebruikt bij de beschrijving van deze casus.

In werkelijkheid heeft hij een andere naam.

Auteur

Dhr. J.O.E. Heijne is werkzaam als ambulant begeleider op de Alexander Roozendaalschool te Amsterdam, een school voor kinderen met ernstige spraaktaalmoelijkheden.

Correspondentie

Dhr. J.O.E. Heijne
REC2 Holland Flevoland
Locatie Alexander Roozendaalschool
Jan Tooropstraat 13
1062BK AMSTERDAM
Internet: www.roozendaalschool.nl
E-mail : jeroen@ab-ars.nl

Noten

¹ Een standaardscore van 10 is gemiddeld, de standaarddeviatie is 2.